

DOI 10.31558/2519-2949.2019.1.11

УДК [327.82+341.75/76]:94(410)«190/195» Нікольсон

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6214-6767>**Грачевська Т. О., Дніпровський національний університет
імені Олеся Гончара****ПОГЛЯДИ Г.НІКОЛЬСОНА НА ДИПЛОМАТИЧНУ ПРАКТИКУ
ТА ДИПЛОМАТИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ**

Стаття присвячена аналізу поглядів відомого англійського дипломата Г.Нікольсона на дипломатичну практику та дипломатичний інструментарій. Охарактеризовано підходи Г.Нікольсона до визначення мети та завдань, які ставляться перед дипломатичними службами. Ґрунтовно розглянуто концепцію військової дипломатії та концепцію торгівельної дипломатії або «концепцію крамаря», які, за Г.Нікольсоном, мали непересічний вплив на розвиток міжнародних відносин й часто було домінуючим чинником у ході проведення дипломатичних переговорів, адже визначали стратегію та тактику їх проведення. Було розглянуто якості, які, на думку Г.Нікольсона, повинні бути притаманні дипломатичним співробітникам. Встановлено, що для Г.Нікольсона було принциповим розглядати походження та розвиток дипломатичної теорії як єдиний тривалий процес, не виділяючи в ньому окремих фаз та категорій та не акцентуючи уваги на випадкових успіхах або переполах, які виникали на шляху його розвитку. Охарактеризовано погляди Г.Нікольсона на процес виникнення та розвитку інституту дипломатичних привілеїв та імунітетів. Значну увагу було приділено аналізу поглядів Г.Нікольсона на місце дипломатичної служби у системі державних органів держави. Встановлено, що Г.Нікольсон був переконаний, що дипломатична служба повинна перебувати поза політикою, а першочерговим її завданням повинно бути надання її досвіду роботи у розпорядження співробітникам уряду, який знаходиться при владі, підготовка порад та заперечень стосовно пропозицій у сфері зовнішньої політики, підготовлених урядовцями. Значну увагу приділено характеристиці поглядів Г.Нікольсона на провідні напрямки діяльності дипломатичних представників закордоном, зокрема збір та передача інформації, отриманої з достовірних джерел. Зазначено, що поглядам Г.Нікольсона характерне поєднання принципів таких напрямів як реалізм та ідеалізм, що дозволило йому створити власну оригінальну систему поглядів на дипломатичну діяльність.

Ключові слова: Г.Нікольсон, дипломатія, дипломатична теорія, дипломатична практика, дипломатичні привілеї та імунітети, дипломатичний протокол та етикет.

Сучасні наукові розвідки, присвячені як дипломатичній теорії, так і дипломатичній практиці, важко уявити без посилань на праці відомого британського дипломата і політика Г.Нікольсона (1886-1968 рр.). Саме завдяки його дослідженням усталився погляд на те, що класичним визначенням такого поняття як «дипломатія» є дефініція, надана у Оксфордському словнику англійської мови. Для ілюстрації важливості дотримання принципу старшинства в дипломатичній практиці хрестоматійним став інцидент, описаний Г.Нікольсоном, який відбувся у XVII столітті у Лондоні між представниками Франції та Іспанії за право зайняти більш почесні місця під час церемонії зустрічі шведського посла. Безумовно, що Г.Нікольсон є одним із найвідоміших дипломатів Великої Британії першої половини XX століття, автором багатьох праць, присвячених як теорії дипломатичної практики, так і видатним дипломатам, наприклад британському міністру закордонних справ Д.Керзону. Варто відмітити, що сфера інтересів Г.Нікольсона не обмежувалася лише дипломатичною діяльністю, адже він також був відомим парламентарем, істориком та письменником, що присвятив свої твори сучасній йому Великій Британії. Будучи неординарною особистістю, Г.Нікольсон отримав непересічний практичний досвід, працюючи у міністерстві закордонних справ Великої Британії, представляючи інтереси своєї держави на різних дипломатичних посадах у Мадриді, Константинополі, Тегерані, Берліні, що дозволило йому сформуванню неординарні погляди на особливості функціонування та магістральні завдання дипломатичних органів, які в багатьох аспектах не втратили актуальності й в наш час.

Потрібно відзначити, що аналіз діяльності та поглядів Г.Нікольсона представлений у зарубіжній літературі системно та комплексно. Підтвердженням цієї тези може слугувати монографія Д.Дрінквотера, присвячена розгляду такого важливого аспекту, як значний досвід дипломатичної роботи Г.Нікольсона вплинув на його становлення та розвиток як теоретика дипломатії. Так, Д.Дрінквокер зазначає, що Г.Нікольсону належить унікальний внесок у теорію міжнародних відносин, адже для його поглядів був характерний синтез реалізму та ідеалізму, що позначилося на його трактуванні таких понять як дипломатія, європейська інтеграція, світовий уряд [3]. Постаті Г.Нікольсона присвячені статті у багатьох енциклопедичних виданнях, наприклад у Британській енциклопедії та Оксфордському словнику національної біографії [5;6]. Важливими для вивчення діяльності та поглядів Г.Нікольсона є й мемуари, зокрема його сина Найджела, в яких він аналізує багатогранну та масштабну діяльність свого батька як політика, літератора, суспільного діяча [4]. Необхідно звернути увагу на ту обставину, що в науковий обіг останнім часом вводяться раніше засекречені документи, в яких містяться відомості про діяльність та погляди Г.Нікольсона на різні суспільно-політичні та міжнародні події. Так, у таємній довідці Першого управління НКВС СРСР від 17 листопада 1942 р. зазначається, що Г.Нікольсон входив у групу представників англійського парламенту, які вимагали від У. Черчилля не укладати угоду з Радянським Союзом, згідно з якою СРСР міг приєднати до себе Прибалтійські держави [2]. Доцільно більш ґрунтовно дослідити процеси генези, становлення та особливостей реалізації дипломатії крізь призму поглядів Г.Нікольсона, що дозволить простежити їх вплив на розробку цих аспектів в сучасному науковому дискурсі.

Мета статті полягає у здійсненні комплексного аналізу поглядів Г.Нікольсона на процес виникнення та особливості здійснення дипломатичної практики, представлених у його працях.

Варто відзначити, що найбільш повно погляди Г.Нікольсона на специфіку дипломатичної діяльності представлені у його праці «Дипломатія», яка була видана у Лондоні у 1938 р. Ця праця мала безпрецедентний вплив на подальший розвиток дипломатичної теорії, адже в ній не лише був узагальнений та систематизований дипломатичний спадок попередніх історичних епох, а й представлено систему поглядів на те, яким чином можна завдяки дипломатичним методам ефективно будувати відносини між державами. Видання «Дипломатії» спричинило справжній резонанс у дипломатичних та політичних колах, навіть у Радянському Союзі вона була перекладена й опублікована у 1941 р., незважаючи на те, що Г.Нікольсон розглядався як буржуазний дипломат та ідеологічний супротивник. У передмові до цього видання відомий радянський дипломат О.А. Трояновський, підкреслюючи значення цієї праці, відзначав, що в ній наведено багато фактів, які підтверджують важливість дипломатії у житті держав та піднято багато важливих проблем міжнародної політики [1,с.15].

Г.Нікольсон зосередив свою дослідницьку увагу виключно на тому, яку роль дипломатія відіграє у розвитку відносин між державами, не аналізуючи такі важливі складники цього процесу як зовнішня політика та міжнародне право [1,с.20]. Це було обумовлено метою, яку поставив перед собою англійський дипломат у ході написання своєї праці – «описати у простих, але точних висловах, чим є дипломатія і що не є дипломатією» [1,с.20]

У сучасній йому теорії дипломатії Г.Нікольсон виділяв два напрямки – концепцію військової дипломатії та концепцію торгівельної, комерційної дипломатії, або «концепцію крамаря» [1,с.39-40]. Для першого напрямку, за британським дипломатом, було характерним здійснення політики сили, приділення значної уваги питанням національного престижу, для другого ж головною метою було проведення такої політики, яка б приносила прибуток. Зважаючи на це, перша концепція розглядає дипломатію як війну, яка здійснюється іншими засобами, а для другої дипломатія є ні чим іншим, як фактором, який допомагає світовій торгівлі [1,с.39]. Зазначені концепції мають непересічний вплив й на хід дипломатичних переговорів, адже вони визначають стратегію та тактику їх проведення. Наприклад, для прихильників торгової дипломатії домінуючим є погляд, що досягнення компромісу є більш прийнятним результатом, ніж повне знищення супротивника [1,с.39]. Для Г.Нікольсона очевидно є та обставина, що різниця у поглядах прихильників означених концепцій не призведе до отримання бажаних результатів в ході проведення переговорів їх прибічниками, адже для одних головною метою є вселити довіру, а для інших – породити страх [1,с.40]

Для Г.Нікольсона було принциповим розглядати походження та розвиток дипломатичної теорії як єдиний тривалий процес, не виділяючи в ньому окремих фаз та категорій та не акцентуючи уваги на випадкових успіхах або перепонах, які виникали на шляху його розвитку [1,с.32]. Незважаючи на зазначене, все ж Г.Нікольсон звертає увагу на важливі події, які сприяли перетворенню

дипломатії на суспільно важливу професію. Так, у XV ст. дипломатія перейшла на новий рівень розвитку, адже саме тоді італійські міста-держави вперше запровадили практику призначення послів, які виконували свої обов'язки на постійній основі. В історії дипломатії для Г. Нікольсона важливим був й 1815 р., коли на Віденському конгресі у міжнародній угоді були вперше визначені правовий статус та правила здійснення дипломатичної професії [1,с.25]. Г.Нікольсон також вважав, що нова, демократична дипломатія отримала змогу виникнути й розвинутися завдяки наявності наступних факторів, які докорінно змінили всю систему відносин у світі у XIX-на початку XX століть: почуття спільності між народами, зростання розуміння важливості громадської думки, швидкий розвиток шляхів сполучення та засобів зв'язку [1,с.49].

Доцільно звернути увагу й на ту обставину, що Г.Нікольсон приділяє увагу еволюції обсягу функцій та повноважень, які покладалися на дипломатів. Г.Нікольсон наголошує, що спочатку представники держав виконували виключно функції вісників, передавачів інформації, потім їх повноваження розширились завдяки необхідності ведення переговорів, тобто для виконання своїх функцій представники держав повинні були мати вже ораторські здібності й, нарешті, завдяки об'єднанню зазначених якостей, й виникла нова професія – дипломата.

Не залишився поза дослідницьким інтересом Г.Нікольсон й такий важливий аспект дипломатичної діяльності як дипломатичне недоторканість та привілеї. На думку англійського дипломата, коріння виникнення цього інституту необхідно шукати у поглядах представників первісного суспільства, які всіх іноземців вважали небезпечними та нечистими. Для того, щоб мати змогу спілкуватися з представниками певної спільноти всі іноземці мали пройти спеціальні церемонії очищення з метою знищити поганій вплив, який вони мали. З метою спрощення проходження цієї церемонії поступово й сформувався звичай надавати представникам інших держав привілеї, які значно їй полегшували [1,с.21]. Не останню роль в цьому процесі відіграли й погляди, що постать посла є сакральною, які на практиці переслідували прагматичні цілі продемонструвати відмінність дипломатів від представників інших верств населення, в першу чергу воїнів. Існування інституту дипломатичної недоторканості та привілеїв передбачало створення комфортної атмосфери для всіх учасників міжнародних зібрань, коли кожен з них міг почуватися безпечно та довіряти своїм партнерам.

Мета дипломатії, на думку Г.Нікольсона, полягає в тому, щоб підтримувати відносини між двома суверенними державами за допомогою переговорів [1,с.55]. У цьому контексті його погляди на сутність та роль дипломатії у міжнародному спілкуванні співпадають з поглядами французького дипломата, автора відомої праці з дипломатичного мистецтва «Яким чином домовлятися з очільниками держав», Ф. Кальєра. Зважаючи на ту обставину, що успішний хід переговорів багато в чому залежить не лише від дипломатичних методів та дипломатичної техніки, а й від особистих якостей дипломатів, Г.Нікольсон відводить значне місце й цьому складнику дипломатичної практики у своїй праці, наголошуючи на тому, що мистецтво ведення переговорів вимагає наявності спеціальних здібностей, які не завжди притаманні звичайним політичним діячам та пересічним громадянам [1,с.67]. Доцільно наголосити, що Г.Нікольсон цілком слушно наголошував, що уявлення про ідеального дипломата були неоднаковими в різні історичні епохи, навіть взаємо виключали один одного [1,с.68]. Конструюючи образ ідеального дипломата, Г.Нікольсон ґрунтувався на вимогах та реаліях XX століття, проте навіть у XXI ст. більшість якостей, які він вважав необхідними для співробітників дипломатичної служби, залишаються актуальними. У ієрархії якостей професійного дипломата Г.Нікольсон ставить на перше місце правдивість, під якою він має на увазі не лише утримання від використання неправди, але й ретельну турботу для попередження навіть вказівки на неправду чи приховання правди [1,с.70]. Другу сходинку у ієрархії професійних якостей Г.Нікольсон відводить точності, яку він розділяє на дві категорії – точність мислення та моральна точність [1,с.71]. Саме точність є тією ознакою, яка відрізняє професійного дипломата від дипломата-аматора, адже з самого початку кар'єри у дипломатів формується усвідомлення того, що у дипломатичній діяльності не існує дрібниць й будь-який їх крок має бути вчинений у відповідності з отриманими інструкціями. Г.Нікольсон акцентує увагу на тій обставині, що професійним дипломатам може дуже часто бути притаманною так звана «моральна неточність» [1,с.71]. Британський дипломат виділяє деякі форми моральної неточності, до якої можуть вдатися співробітники дипломатичної служби, маючи побоювання за подальший успішний розвиток своєї кар'єри. Однією із них є свідоме ухиляння дипломатів від надання прогнозів щодо розвитку певних ситуацій, іншою – передання позиції свого уряду, що є жорсткою, представникам країни перебування у такій формі,

яка не дозволяє зрозуміти справжній стан речей. Такі дії, за Г.Нікольсоном, є нічим іншим, як ухилом від взяття відповідальності, що є одним із найважливіших обов'язків дипломата [1,с.72]. На такій важливій якості професійного дипломата як врівноваженість та спокій також наголошував Г.Нікольсон. Для нього врівноваженість під час виконання професійних обов'язків у дипломата має складатися з наступних складників: по-перше, він завжди повинен перебувати у гарному настрої або, принаймні, приховувати роздратування, неспокій, побоювання за перебіг певних подій; по-друге, дипломат має бути надзвичайно терпливим [1,с.73]. Доречно також звернути увагу на ту обставину, що Г.Нікольсон вважає, що ідеальному дипломату також має бути притаманна така якість як скромність. Однією із найбільш небезпечних якостей для дипломата, на думку Г.Нікольсона, є марнославство, яке може призвести до нехтування порадами та думками більш досвідчених колег по дипломатичній діяльності [1,с.74]. Найбільшу небезпеку марнославство має у ході ведення дипломатичних переговорів, адже саме тоді дипломат втрачає здатність до емпатії та здійсненні необхідних маневрів задля досягнення мети, поставленої у ході переговорів. Доречно акцентувати увагу й на тому, що Г.Нікольсон вважав, що ідеальному дипломату має бути притаманною й така якість як лояльність. З цього приводу він зазначав, що дипломат має бути лояльним стосовно керівника своєї держави, уряду, міністра й міністерства в цілому, своїх співробітників [1,с.75]. Цілком доречно Г.Нікольсон відмічав ту обставину, що лояльність може значно зменшуватися у тих дипломатів, які значну частину свого життя проводять за кордоном й про справ речей у своїй власній державі мають уявлення лише за допомогою інформації, яку вони отримують з різних джерел. Слушність цих міркувань, висловлених багато років тому, підтверджується запровадженням практично всіма дипломатичними службами світу принципу ротатії, який передбачає системну й планову зміну робочих місць дипломатів з метою попередження некритичного їх ставлення до тих подій, які відбуваються у країні їх перебування.

Безперечно, що Г.Нікольсон, маючи вагомий досвід дипломатичної роботи, добре усвідомлював, що дипломат є лише виконавцем політики, а не її творцем. Однак, для успішної реалізації всього складного комплексу зовнішньої політики держави конче необхідні дипломати, яким будуть притаманні означені ним особисті та професійні якості.

Доречно також акцентувати увагу та тому, що, за переконанням Г.Нікольсона, дипломатична служба повинна перебувати поза політикою. Першочерговим завданням дипломатичної служби, на його думку, є надання її досвіду роботи у розпорядження співробітників уряду, який знаходиться при владі, підготовка порад та заперечень стосовно пропозиції у сфері зовнішньої політики, підготовлених урядовцями [1,с.56]. Варто відмітити, що саме такий підхід багатьох відомих та досвідчених українських дипломатів наразі пропонують покласти в основу реформування вітчизняної дипломатичної служби, що зайвий раз доводить актуальність поглядів Г.Нікольсона на функціонування дипломатичних служб.

Для Г.Нікольсона було аксіомою, що кожна суверенна держава повинна мати своїх дипломатичних представників за кордоном для представлення та захисту своїх прав та інтересів. Запорукою їх успішного функціонування за кордоном, за Г.Нікольсоном, є дотримання норм дипломатичного протоколу та етикету, особливо принципу дипломатичного старшинства. Саме суперечки щодо старшинства дипломатичних представників неодноразово створювали ситуації, які унеможлилювали вирішення серйозних питань міждержавного співробітництва, тому не випадково Г.Нікольсон таку увагу приділяє саме цьому принципу, наголошуючи на тому, що він досить часто в дипломатичній практиці ототожнювався з національними інтересами та національною гідністю [1,с.107].

Доречно акцентувати увагу й на тому, що для Г.Нікольсона досить важливим було не лише професійна діяльність дипломатів, а й їх світське життя, яке також мало підпорядковуватися нормам дипломатичного протоколу та етикету. Так, у своїй праці «Дипломатія» він наголошував на тому, що дипломат має поводитися гідно своєї держави, має влаштовувати приватні прийоми, великі офіційні обіди та бали, підтримувати контакти з впливовими особами держави перебування, що дозволить йому більш ефективно виконувати покладені на нього обов'язки [1,с.114].

Добре усвідомлюючи те, що для дипломатії притаманною є певна символічність, Г.Нікольсон також значну увагу відводив розгляду засобів її реалізації. Одним із них є дипломатична мова, яка, за Г.Нікольсоном, представляє собою сукупність стриманих, обережних висловів, які дозволяють дипломатам та міністрам говорити один одному неприємні речі у ввічливій та м'якій манері [1,с.129]. Незнання специфічної дипломатичної лексики широким загалом, на думку

Г.Нікольсона, в світовій історії неодноразово призводило до виникнення непорозумінь між громадянами та їх керівників, яких звинувачували або у досить жорсткій, або, поступливій позиції щодо їх опонентів по міжнародних відносинах [1,с.130]. Цікаво, що Г.Нікольсон, хоч і був спадковим дипломатом, був противником використання специфічних прозвищ щодо міністерств закордонних справ іноземних держав (наприклад, щодо МЗС Туреччини використовувалась назва «Блискуча Порта») [1,с.133]. Г.Нікольсон вважав, що ідеальною мовою для міжнародного спілкування є французька мова, яка, на його думку, відрізнялась точністю, що дозволяло дипломатам філігранно висловлювати свої погляди [1,с.132]. Однак, в умовах докорінної зміни сучасної йому міжнародної системи, для Г.Нікольсона було очевидним, що збільшення кількості осіб, причетних до формування та реалізації зовнішньої політики, практично унеможливило використання лише однієї мови у процесі міжнародного спілкування. Вихід із ситуації, що склалася, він вбачав у використанні професійних перекладачів, залучення яких до процесу дипломатичних переговорів створювало додаткові можливості обдумати свої аргументи для дипломатів [1,с.132].

Однією із найважливіших функцій посла, за Г.Нікольсоном, є надання достовірної інформації, отриманої із надійних джерел про перебіг подій у державі перебування. Разом з тим посол має бути у будь-який час готовий надати інформацію й про стан справ в його рідній державі, що може стати в нагоді уряду держави перебування в процесі формування політики щодо держави, яку він представляє. Г.Нікольсон також усвідомлював, що робота дипломата вимагає збереження державної таємниці. Задля цього він пропонував послам з приводу невідкладних справ вести діалоги з їх міністерствами закордонних справ за допомогою шифрованих телеграм, які у період його перебування на дипломатичній роботі отримали широке розповсюдження [1,с.114].

Таким чином, Г.Нікольсон був не тільки блискучим практиком дипломатичної діяльності, а й не менш успішним її теоретиком, адже йому вдалося створити власну теорію розвитку дипломатії від прадавніх часів до першої половини ХХ століття. Поєднання принципи ідеалізму та реалізму дозволило Г.Нікольсону оригінально та влучно надати характеристику методам, засобам, інструментарію дипломатичної практики, що дозволило йому стати одним із когорти класиків дипломатичної теорії, науковий спадок яких пройшов випробовування часом та не втратив своєї актуальності і у наш час.

Бібліографічний список

1. Нікольсон Г. Дипломатія. М.: Государственное издательство политической литературы, 1941. 156 с.
2. Справка Первого управления НКВД СССР Сов. секретно о послевоенных планах англичан URL: http://www.hrono.ru/dokum/194_dok/19421117nkvd.php (дата звернення: 25.12.2018)
3. Drinkwater D. Sir Harold Nicolson and International Relations: The Practitioner as Theorist URL: <http://www.oxfordscholarship.com/view/10.1093/0199273855.001.0001/acprof-9780199273850-chapter-1#p1> (дата звернення: 25.12.2018)
4. Nicolson N. Long Life URL: <http://movies2.nytimes.com/books/first/n/nicolson-life.html> (дата звернення: 20.11.2018)
5. Nicolson, Sir Harold George URL: <http://www.oxforddnb.com/view/10.1093/ref:odnb/9780198614128.001.0001/odnb-9780198614128-e-35239> (дата звернення: 25.12.2018)
6. Sir Harold Nicolson british diplomat and author written by: The Editors of Encyclopaedia Britannica URL: <https://www.britannica.com/biography/Harold-Nicolson> (дата звернення: 25.11.2018)

References:

1. Nikol'son G. Diplomatiya. M.: Gosudarstvennoe izdatel'stvo politicheskoy literatury, 1941. 156 s.
2. Spravka Pervogo upravleniya NKVD SSSR Sov. sekretno o poslevoennykh planah anglichan URL: http://www.hrono.ru/dokum/194_dok/19421117nkvd.php (data zvernennja: 25.12.2018)
3. Drinkwater D. Sir Harold Nicolson and International Relations: The Practitioner as Theorist URL: <http://www.oxfordscholarship.com/view/10.1093/0199273855.001.0001/acprof-9780199273850-chapter-1#p1> (data zvernennja: 25.12.2018)
4. Nicolson N. Long Life URL: <http://movies2.nytimes.com/books/first/n/nicolson-life.html> (data zvernennja: 20.11.2018)
5. Nicolson, Sir Harold George URL: <http://www.oxforddnb.com/view/10.1093/ref:odnb/9780198614128.001.0001/odnb-9780198614128-e-35239> (data zvernennja: 25.12.2018)
6. Sir Harold Nicolson british diplomat and author written by: The Editors of Encyclopaedia Britannica URL: <https://www.britannica.com/biography/Harold-Nicolson> (data zvernennja: 25.11.2018)

Hrachevska T. O. H. Nicolson's views on diplomatic practice and diplomatic tools

The article is devoted to the analysis of the views of the famous English diplomat H. Nicolson on diplomatic practice and diplomatic tools. The approaches of H. Nicolson to the definition of goals and tasks of the diplomatic services are characterized. The concept of military diplomacy and the concept of trade diplomacy (or «the concept of a shopkeeper») which, according to H. Nicolson, had a tremendous influence on the development of international relations and were often the dominant factors in diplomatic negotiations, and in fact determined their strategy and tactics, was thoroughly considered. The features that, according to H. Nicolson, should be inherent in diplomatic staff, are described. The author discovered that for H. Nicolson it was principled to consider the origin and development of diplomatic theory as the only long process, without allocating separate phases and categories in it, and without emphasizing the occasional successes or obstacles that arose in the course of its development. H. Nicolson's views on the process of the emergence and development of the Institute of Diplomatic Privileges and Immunities are characterized. Considerable attention was paid to the analysis of the views of H. Nicolson on the place of the diplomatic service in the system of public agencies of the state. It was discovered that H. Nicolson was convinced that the diplomatic service should be out of politics, and its primary task should be to provide its work experience to the staff of the government in power, to prepare advice and objections regarding foreign policy proposals prepared by government officials. Considerable attention is paid to the characterization of H. Nicolson's views on leading activities of diplomatic representatives abroad, in particular the collection and transmission of information obtained from reliable sources. It is noted that H. Nicolson's views are characterized by a combination of principles of realism and idealism, which allowed him to create his own original system of views on diplomatic activity.

Key words: *H. Nicolson, diplomacy, diplomatic theory, diplomatic practice, diplomatic privileges and immunities, diplomatic protocol and etiquette.*